

Категорія справи № 638/12278/15-ц: **Цивільні справи (з 01.01.2019); Інші справи.**
Надіслано судом: **не визначено**. Зареєстровано: **14.04.2021**. Оприлюднено: **15.04.2021**.
Дата набрання законної сили: **12.04.2021**
Номер судового провадження: **61-14491ск20**

Верховний
Суд

Постанова

Іменем України

12 квітня 2021 року

м. Київ

справа № 638/12278/15-ц (провадження 4-с/638/65/20)

провадження № 61-14491 сво 20

Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду:

головуючого - Луспеніка Д. Д. (суддя-доповідач),

суддів: Висоцької В. С., Гулька Б. І., Синельникова Є. В., Фаловської І. М., Червинської М. Є.,

учасники справи:

заявник (стягувач) - ОСОБА_1 ,

представник заявника (стягувача)- ОСОБА_2 ,

суб'єкт оскарження - державний виконавець Шевченківського відділу державної виконавчої служби у місті Харкові Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Харків) Березньов Артем Сергійович,

заінтересована особа (боржник) - ОСОБА_3 ,

розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ОСОБА_3 на ухвалу Дзержинського районного суду

м. Харкова у складі судді Семіряда І. В. від 16 березня 2020 року

та постанову Харківського апеляційного суду у складі колегії суддів:

Маміної О. В., Тичкової О. Ю., Пилипчук Н. П. від 11 серпня 2020 року,

ВСТАНОВИВ:

Описова частина

Короткий зміст скарги

У червні 2019 року ОСОБА_1 звернувся до суду зі скаргю на постанову державного виконавця Шевченківського відділу Головного територіального управління юстиції у Харківській області Березньова А. С. (далі - державний виконавець) від 28 травня 2019 року про закінчення виконавчого провадження.

Скарга мотивована тим, що 26 травня 2019 року він знаходився за місцем свого проживання, очікуючи онуку ОСОБА_4 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , для виконання рішення Дзержинського районного суду м. Харкова від 15 серпня 2016 року у справі № 638/12278/15 про встановлення часу спілкування з онукою. Приблизно о 10-00 годині до квартири прибули державний виконавець ОСОБА_5 та боржник за виконавчим листом - ОСОБА_3 з двома її представниками й з його онукою, з якою він більше року не спілкувався через перешкоди з боку мами дитини. Спілкування мало відбуватися з 10-00 до 18-00 години. Проте спілкування з онукою не відбулося, так як мамою вона була налаштована негативно і не бажала спілкуватися, про що державний виконавець склав акт. Але у подальшому з цього акту він дізнався, що боржник за виконавчим листом - ОСОБА_3 , начебто, виконала рішення суду, на що він подав зауваження.

Заявник зазначав, що рішення суду виконано не було, проте пізніше він отримав постанову від 28 травня 2019 року, якою державний виконавець закінчив виконавче провадження. Зі змісту постанови державного виконавця вбачається, що боржник надала дитину для спілкування, що не відповідає дійсності. При цьому державним виконавцем порушено положення статті 129-1 Конституції України про обов'язковість судового рішення до виконання, вимоги Закону України «Про виконавче провадження» про порядок виконання рішення суду, порушені права діда на спілкування з онукою, не враховано положення статей 6, 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та відповідної практики Європейського суду з прав людини.

Короткий зміст судових рішень суду першої та апеляційної інстанцій

Ухвалою Дзержинського районного суду м. Харкова від 16 березня

2020 року, залишеною без змін постановою Харківського апеляційного суду від 11 серпня 2020 року, скаргу ОСОБА_1 задоволено. Визнано неправомірною та скасовано постанову державного виконавця Шевченківського відділу Головного територіального управління

юстиції

у Харківській області Березньова А. С. про закінчення виконавчого провадження від 28 травня 2019 року № 58579893.

Судові рішення мотивовані тим, що рішення суду про спілкування дитини із заявником не виконано. При цьому вказано, що виконання рішення суду не може бути унеможливлено небажанням дитини спілкуватися з дідом. У порушення вимог Закону України «Про виконавче провадження» державний виконавець не відклав вчинення виконавчих дій для повного, ефективного, неупередженого виконання рішення суду й передчасно закінчив виконавче провадження.

Суд послався на прецедентні рішення Європейського Суду з прав людини, про те, що виконання рішення суду є складовою права на судовий захист й таке право заявника не захищено.

Короткий зміст вимог касаційної скарги

У касаційній скарзі, поданій у жовтні 2020 року до Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, ОСОБА_3, посилаючись на неправильне застосування судами попередніх інстанцій норм матеріального права

та порушення норм процесуального права, просить скасувати ухвалу Дзержинського районного суду м. Харкова від 16 березня 2020 року і постанову Харківського апеляційного суду від 11 серпня 2020 року

й ухвалити нове рішення, яким у задоволенні скарги ОСОБА_1 відмовити.

Надходження касаційної скарги до Верховного Суду

Ухвалою Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 23 жовтня 2020 року поновлено

ОСОБА_3 строк на касаційне оскарження судових рішень, відкрито касаційне провадження в указаній справі, витребувано цивільну справу

№ 638/12278/15-ц, провадження 4-с/638/65/20 із Дзержинського районного суду м. Харкова. Надіслано учасникам справи копії касаційної скарги та доданих до неї документів, роз'яснено право подати відзив на касаційну скаргу та надано строк для подання відзиву на касаційну скаргу.

У листопаді 2020 року справа надійшла до Верховного Суду.

Ухвалою Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 11 грудня 2020 року справу призначено до судового розгляду.

Ухвалою Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 13 січня 2021 року клопотання

ОСОБА_3 про передачу справи на розгляд Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду задоволено. Справу передано на розгляд Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду.

Ухвалою Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 02 лютого 2021 року справу прийнято до розгляду та призначено до розгляду Верховним Судом у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи за наявними у ній матеріалами.

Аргументи учасників справи

Доводи особи, яка подала касаційну скаргу

Касаційна скарга ОСОБА_3 мотивована тим, що судами попередніх інстанцій неправильно застосовано норми матеріального права та порушено норми процесуального права. Судами невірно застосовано вимоги статей 39, 63, 64-1, 75 Закону України «Про виконавче провадження», без урахування висновку щодо застосування норм права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду від 23 жовтня 2019 року у справі № 404/8677/13-ц (провадження № 61-12077св19).

При цьому вказано, що державний виконавець повністю виконав рішення суду, так як дитина протягом години відмовлялася від спілкування з батьком, дідом і бабою, чітко висловила бажання піти з побачення. Вона, як стягувач за виконавчим листом, перешкод не чинила, а навпаки просила дитину спілкуватися. Тому державний виконавець з урахуванням вимог статті 64-1 Закону України «Про виконавче провадження» та пункту 9 частини першої статті 39 вказаного Закону України вірно прийняв постанову про закінчення виконавчого провадження.

Вказує, що міжнародно-правові документи, Конвенція ООН про права дитини 1989 року унеможливають, щоб дитина була об'єктом свавільного або незаконного втручання в її права.

У клопотанні ОСОБА_3 просить врахувати правові висновки Верховного Суду, викладені у постанові від 23 жовтня 2019 року у справі № 404/8677/13-ц, провадження № 61-12077 св 19, в якій зазначається, що державний виконавець правомірно закінчив виконавче провадження через небажання дитини спілкуватися з батьком. У разі незгоди з таким висновком суду просить передати справу на розгляд Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду або Великої Палати Верховного Суду.

Доводи особи, яка подала відзив на касаційну скаргу

У листопаді 2020 року до Верховного Суду надійшов відзив представника ОСОБА_1 - ОСОБА_2, на касаційну скаргу ОСОБА_3, в якому вказано, що судові рішення є законними та обгрунтованими. Рішення суду про спілкування з онукою виконано не було, боржник - ОСОБА_3 тривалий час перешкоджає спілкуванню з дитиною.

Зазначені обставини з посиланням на статтю 248 ЦК України представник ОСОБА_1 - ОСОБА_2, підтвердив у заяві, поданій 08 квітня 2021 року до Верховного Суду.

Фактичні обставини справи, встановлені судами

Рішенням Дзержинського районного суду м. Харкова від 15 серпня

2016 року у справі № 638/12278/15 позов ОСОБА_3 задоволено частково. Позовні вимоги за зустрічним позовом ОСОБА_2 , ОСОБА_1 , ОСОБА_6 задоволено частково.

Встановлено час спілкування батька - ОСОБА_2 , у присутності матері -

ОСОБА_3 , з малолітньою дочкою ОСОБА_7 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , щотижня по вівторкам з 18-00 години до 20-00 години, за виключенням часу хвороби дитини та встановлених державою Україна святкових днів, що припадають на вівторок кожного тижня та крім дати

11 вересня (дня народження матері дитини - ОСОБА_3), якщо цей день припадає на вівторок другого тижня вересня місяця.

У частині покладення на батька - ОСОБА_2 , обов'язків добросовісно та належним чином користуватися своїми правами та обов'язками під час спілкування з неповнолітньою дитиною - ОСОБА_7 , ІНФОРМАЦІЯ_2 ,

у задоволенні позову ОСОБА_3 відмовлено.

Зобов'язано ОСОБА_3 не чинити перешкоди у спілкуванні з малолітньою ОСОБА_7 , ІНФОРМАЦІЯ_2 , з батьком ОСОБА_2 , дідом ОСОБА_1 , бабою ОСОБА_6 як особисто, так і в телефонному режимі, та із застосуванням комп'ютерних технологій.

Обрано способом участі батька ОСОБА_2 у вихованні малолітньої дочки

ОСОБА_7 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , спілкування з дитиною за відсутності матері ОСОБА_3 кожную четверту п'ятницю місяця

з 14-00 години до 18-00 години незалежно від місця перебування дитини, кожную другу суботу місяця з 10-00 години до 16-00 години включно, кожную третю неділю місяця з 10-00 години до 18-00 години за відсутності матері ОСОБА_3 незалежно від місця перебування дитини.

Обрано способом участі батька ОСОБА_2 у вихованні малолітньої дочки

ОСОБА_7 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , спілкування з дитиною

по четвергам першої та третьої неділі місяця з 16-00 години до 19-00 години, по понеділках другої та четвертої неділі місяця з 16-00 години до 19-00 за присутності матері за виключенням часу хвороби дитини та встановлених державою Україна святкових днів, що припадають на понеділок чи четвер кожного тижня та крім дати 11 вересня (дня народження матері дитини ОСОБА_3), якщо цей день припадає на понеділок чи четвер другого тижня вересня місяця.

Дозволено під час спілкування дитини з батьком відвідувати місце його проживання, відвідування розважальних закладів, концертів, спектаклів, цирку, кінотеатру, парку з атракціонами при умові нагляду за технікою безпеки щодо малолітньої дитини.

Обрано способом участі батька ОСОБА_2 у вихованні малолітньої дочки

ОСОБА_7 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , спілкування з дитиною з метою забезпечення навиків до сімейних цінностей: 1) в дні її народження у парні роки, ІНФОРМАЦІЯ_6 з 10-00 години до 16-00 години в присутності матері,

у непарні роки, ІНФОРМАЦІЯ_6 з 10 години до 16-00 години за відсутності матері; 2) в дні народження батька ІНФОРМАЦІЯ_5 кожного року з 10-00 години до

17-00 години без присутності матері; 3) на святкування Різдва Христового

з 9-00 години до 15-00 години у парні роки за присутності матері,

з 12-00 години до 18-00 години у непарні роки за відсутності матері;

4) на Новий рік з 11-00 години до 16-00 години кожного року за присутності матері.

Обрано способом участі батька ОСОБА_2 у вихованні малолітньої дочки

ОСОБА_7 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , спілкування з дитиною з метою забезпечення навиків до сімейних цінностей проведення двічі на рік відпустки разом з батьком за відсутності матері: взимку протягом одного тижня, влітку протягом двох тижнів кожного року при умові згоди матері на виїзд для проведення відпустки за межі України або при спільному виїзді батьків для проведення відпустки.

Обрано способом участі діда ОСОБА_1 та баби ОСОБА_6 у вихованні внуки, дитиною з метою забезпечення навиків до сімейних цінностей, надавши часи спілкування з ОСОБА_7 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , кожную четверту неділю місяця з 10-00 години до 18-00 години за місцем їх проживання в присутності батька і матері (при наявності її бажання бути присутньою) та в дні народження діда та баби ІНФОРМАЦІЯ_3 кожного року

та 28 вересня кожного року з 10-00 години до 16-00 години в присутності батька і матері (при наявності її бажання бути присутньою).

У задоволенні позовних вимог в частині спілкування з сестрою ОСОБА_8

в день її народження - ІНФОРМАЦІЯ_4 кожного року відмовлено, в іншій частині позовних вимог ОСОБА_2 , ОСОБА_1 , ОСОБА_6 відмовлено.

Постановою Апеляційного суду Харківської області від 12 квітня

2018 року апеляційну скаргу ОСОБА_3 залишено без задоволення. Апеляційну скаргу ОСОБА_2 задоволено частково. Рішення Дзержинського районного суду м. Харкова від 15 серпня 2016 року змінено. У другому, сьомому та дев'ятому абзацах резолютивної

частини рішення Дзержинського районного суду м. Харкова від 15 серпня 2016 року виключено слова «у присутності матері ОСОБА_3». В іншій частині рішення суду першої інстанції залишено без змін.

Постановою Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 16 січня 2019 року касаційну скаргу ОСОБА_3 залишено без задоволення. Рішення Дзержинського районного суду м. Харкова від 15 серпня 2016 року в незмінній при апеляційному перегляді частині та постанову Апеляційного суду Харківської області від 12 квітня 2018 року залишено без змін (касаційне провадження № 61-22837св18).

На виконання зазначеного вище рішення Дзержинського районного суду м. Харкова 12 лютого 2019 року видано виконавчі листи.

Постановою державного виконавця Шевченківського відділу державної виконавчої служби міста Харкова Головного територіального управління юстиції у Харківській області (далі - Шевченківського ВДВС ГТУЮ

у Харківській області, державний виконавець) Березньовим А. С.

від 16 квітня 2019 року відкрито виконавче провадження № 58579893

з виконання виконавчого листа № 638/12278/15.

22 травня 2019 року постановою державного виконавця залучено працівників органів опіки та піклування для забезпечення прав та інтересів неповнолітньої дитини при проведенні виконавчих дій, які будуть проводитись 26 травня 2019 року о 10-00 год. за адресою:

АДРЕСА_1 (а. с. 6, т. 1).

24 травня 2019 року постановою державного виконавця призначено вчинення виконавчих дій у неробочий день 26 травня 2019 року з 10-00 год. до 18-00 год (а. с. 7, т. 1).

26 травня 2019 року державний виконавець Березньов А. С. прибув

за адресою: АДРЕСА_1, о 10-00 год. прибула

ОСОБА_3 (боржник за виконавчим листом) з малолітньою дитиною ОСОБА_7 (а. с. 1-5, 8, т. 1).

26 травня 2019 року державним виконавцем Шевченківського ВДВС ГТУЮ

у Харківській області складено акт, яким встановлено, що боржник

ОСОБА_3 надала дитину ОСОБА_7 для спілкування зі стягувачем

за адресою: АДРЕСА_1 о 10-00 год, за місцем, вказаним у виконавчому документі. Проте за місцем визначення, проведення виконавчих дій провести неможливо, оскільки представник стягувача наголошує на тому, що там тривають ремонтні роботи, подальше виконання рішення за місцем проживання стягувача неможливе. Дитина відмовляється від спілкування зі стягувачем та представником стягувача. Стягувач до квартири за адресою: АДРЕСА_1 не допустив (а. с. 8, т. 1).

ОСОБА_2, який є представником стягувача ОСОБА_1, подав заперечення щодо акту державного виконавця, у яких зазначив, що ним, як представником, подано клопотання про проведення побачення з дитиною (частину часу) в розважальному центрі у парку ім. Горького, що відповідає інтересам дитини, але державний виконавець відмовив. Боржник не надав можливості спілкуватись його батьку - ОСОБА_1 з дитиною за місцем проживання. Проведення ремонтних робіт у квартирі, де присутність великої кількості сторонніх людей унеможлиблює спілкування його батька з донькою. На пропозиції почати спілкування ОСОБА_1 з дитиною,

ОСОБА_3 та державний виконавець цьому заперечували, таким чином унеможливили виконання рішення (а. с. 9, т. 1).

28 травня 2019 року постановою державного виконавця Шевченківського ВДВС ГТУЮ у Харківській області виконавче провадження з примусового виконання виконавчого листа № 638/12278/15-ц про обрання способу участі діда ОСОБА_1 та баби ОСОБА_6 у вихованні онуки закінчено

(а. с. 10-12, т. 1).

Підстави та мотиви передачі справи на розгляд Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду

Згідно з частиною третьою статті 3 ЦПК України провадження

в цивільних справах здійснюється відповідно до законів, чинних на час вчинення окремих процесуальних дій, розгляду і вирішення справи.

Відповідно до частини другої статті 403 ЦПК України суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати, передає справу на розгляд об'єднаної палати, якщо ця колегія або палата вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з іншої палати або у складі іншої палати чи об'єднаної палати.

Частиною першою статті 404 ЦПК України визначено, що питання про передачу справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду вирішується судом за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи.

Колегія суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду, вивчивши матеріали справи, перевіrivши доводи касаційної скарги, дійшла висновку про наявність правових підстав для передачі справи на розгляд Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, оскільки вважала за необхідне відступити або уточнити чи конкретизувати висновок щодо застосування норми права у подібних правовідносинах в раніше ухваленій постанові Верховного Суду у складі колегії судів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 23 жовтня 2019 року

у справі № 404/8677/13-ц, провадження № 61-12077 св 19.

Необхідність відступлення (уточнення або конкретизації) від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеному у вказаній постанові Верховного Суду, викликано тим, що, дійшовши висновку про правомірність постанови державного виконавця про закінчення виконавчого провадження, Верховний Суд вважав достатнім для цього лише небажання самої дитини спілкуватися з батьком при виконанні рішення суду про визначення способу участі у вихованні доньки шляхом систематичних побачень з нею.

Натомість, у справі, яка переглядається і щодо висновку якого Верховний Суд має дати правову оцінку, як суд першої інстанції, так і суд апеляційної інстанції виходили з протилежної позиції, а саме того, що виконання рішення суду не може бути унеможливлено небажанням дитини спілкуватися, оскільки Законом України «Про виконавче провадження» у такому разі передбачені механізми виконання рішення суду і це суперечить статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Колегія суддів вважала, що для виконання рішення суду про участь у спілкуванні з дитиною у системному зв'язку мають застосовуватися, як норми Закону України «Про виконавче провадження», яким передбачено, що рішення суду має виконуватися неупереджено, ефективно, своєчасно і всі виконавчі дії мають вчинятися у повному обсязі, так і норми матеріального права, у тому числі конвенційні норми, щодо забезпечення поваги до сімейного життя, права діда на спілкування з дитиною.

При цьому принцип найкращих інтересів дитини має бути врахований, але у тій мірі і тим способом, аби збалансувати інтереси всіх сторін правовідносин.

Мотивувальна частина

Позиція Верховного Суду

Відповідно до частини третьої статті 3 ЦПК України провадження

в цивільних справах здійснюється відповідно до законів, чинних на час вчинення окремих процесуальних дій, розгляду і вирішення справи.

Підстави касаційного оскарження судових рішень визначені у частині другій статті 389 ЦПК України. Зокрема, підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у пунктах 2, 3 частини першої цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Підставою касаційного оскарження ухвали Дзержинського районного суду м. Харкова від 16 березня 2020 року та постанову Харківського апеляційного суду від 11 серпня 2020 року заявник зазначає, що судами попередніх інстанцій неправильно застосовано норми матеріального права та порушено норми процесуального права. Так, судами неправильно застосовано статті 39, 63, 64-1, 75 Закону України «Про виконавче провадження» й без урахування висновку щодо застосування норм права

у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду

від 23 жовтня 2019 року у справі № 404/8677/13-ц (провадження

№ 61-12077св19), а також грубо порушено вимоги статей 260, 263, 382 ЦПК України. Крім цього, суди належним чином не дослідили зібрані у справі докази, що унеможливило встановлення фактичних обставин, які мають значення для правильного вирішення справи.

Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду, проаналізувавши доводи касаційної скарги ОСОБА_3, дослідивши матеріали справи, вважає, що касаційна скарга задоволенню не підлягає.

Мотиви, з яких виходить Верховний Суд, та застосовані норми права

Відповідно до статті 1 Закону України «Про виконавче провадження» виконавче провадження як завершальна стадія судового провадження і примусове виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) - сукупність дій визначених у цьому Законі органів і осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень і проводяться на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією України, цим Законом, іншими законами та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону, а також рішеннями, які відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню.

Згідно зі статтею 18 Закону України «Про виконавче провадження» виконавець зобов'язаний вживати передбачених цим Законом заходів щодо примусового виконання рішень, неупереджено, ефективно, своєчасно і в повному обсязі вчиняти виконавчі дії.

Виконавець зобов'язаний, зокрема, здійснювати заходи примусового виконання рішень у спосіб та в порядку, які встановлені виконавчим документом і цим Законом.

Відповідно до пункту 9 частини першої статті 39 Закону України «Про виконавче провадження» виконавче провадження підлягає закінченню у разі фактичного виконання в повному обсязі рішення згідно з виконавчим документом.

Посилання касаційної скарги на неврахування судами вимог статті 64-1 Закону України «Про виконавче провадження», які вірно застосував державний виконавець, є безпідставним.

Так, згідно зі статтею 64-1 закону України «Про виконавче провадження» виконання рішення про встановлення побачення з дитиною полягає у забезпеченні боржником побачень стягувача з дитиною в порядку, визначеному рішенням.

Державний виконавець здійснює перевірку виконання боржником цього рішення у час та місці побачення, визначених рішенням, а у разі якщо вони рішенням не визначені, то перевірка здійснюється у час та місці побачення, визначених державним виконавцем.

У разі невиконання без поважних причин боржником рішення державний виконавець складає акт та виносить постанову про накладення на боржника штрафу у розмірі, визначеному частиною першою статті 75 цього Закону. У постанові зазначаються вимога виконувати рішення та попередження про кримінальну відповідальність.

У разі повторного невиконання без поважних причин боржником рішення державний виконавець складає акт, виносить постанову про накладення на боржника штрафу в подвійному розмірі, надсилає до органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення, звертається з поданням про тимчасове обмеження боржника у праві виїзду за межі України до суду за місцезнаходженням органу державної виконавчої служби, виносить вмотивовану постанову про встановлення тимчасового

обмеження боржника у праві керування транспортними засобами (із врахуванням обмежень, передбачених частиною десятою статті 71 цього Закону) та вживає інші заходи примусового виконання рішення, передбачені цим Законом.

У разі виконання рішення боржником виконавець складає акт та вносить постанову про закінчення виконавчого провадження.

Якщо боржник у подальшому перешкоджає побаченням стягувача з дитиною, стягувач має право звернутися до державного виконавця із заявою про відновлення виконавчого провадження. Після відновлення виконавчого провадження державний виконавець повторно здійснює заходи, передбачені цією статтею.

Рішення про усунення перешкод у побаченні з дитиною виконується у порядку, встановленому статтею 63 цього Закону.

Тлумачення наведеної норми права свідчить про те, що **підставою для закінчення виконавчого провадження є виконання рішення боржником.**

Зазначене положення закону має застосовуватися не формально, а сутнісно, коли **рішення суду реально й фактично виконано**, з огляду на таке.

Забезпечення виконання судового рішення є обов'язком держави, яка повинна забезпечувати ефективні системи виконання судових рішень, а також функціонування цих систем у такий спосіб, щоб доступ до них мала кожна особа, на користь якої ухвалено обов'язкове судове рішення.

Виконання судових рішень у цивільних справах є складовою права на справедливий суд та однією з процесуальних гарантій доступу до суду, що передбачено статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка гарантує право на справедливий судовий розгляд та закріплює принцип верховенства права, на якому будується демократичне суспільство, і найважливішу роль судової системи в здійсненні правосуддя. Проте, право на справедливий суд було б позбавлено сенсу, якщо б допускало невиконання остаточних судових рішень, які набрали законної сили (рішення Європейського суду з прав людини «Горнсбі проти Греції» від 19 березня 1997 року, «Імобільєре Саффі проти Італії» від 28 липня 1999 року).

Установивши, що державний виконавець не вчинив всіх, передбачених Законом України «Про виконавче провадження», заходів щодо примусового виконання рішення суду, маючи таку можливість, суди вірно задовольнили скаргу ОСОБА_1.

При цьому положення статті 64-1 Закону України «Про виконавче провадження» про те, якщо боржник у подальшому перешкоджає побаченням стягувача з дитиною, стягувач має право звернутися до державного виконавця із заявою про відновлення виконавчого провадження, стосується іншої ситуації, а саме коли первинно рішення суду реально й фактично виконано, а у подальшому чиняться перешкоди. Таких обставин у справі, яка переглядається, не встановлено.

Разом з тим, дійсно, прецедентна практика Європейського суду з прав людини вимагає врахування поглядів дітей, ці погляди не обов'язково є незмінними, а заперечення дітей, які мають бути наділені належною вагою, не обов'язково є достатніми для подолання інтересів батьків, особливо в тому, щоб мати постійний контакт з їхніми інтересами з дитиною. Зокрема, право дитини висловлювати свої власні погляди не повинно тлумачитися як ефективне надання безумовного права вето дітям без будь-яких інших факторів, що розглядаються, а також проведення експертизи для визначення їх найкращих інтересів. Такі інтереси зазвичай диктують, що зв'язки дитини з сім'єю повинні зберігатися, за винятком випадків, коли це може шкодити його здоров'ю та розвитку (рішення у справі «А.В. проти Словенії» від 09 квітня 2019 року)

Захист прав дитини гарантовано і статтями 3, 12, 16 Конвенції ООН про права дитини 1989 року.

Одночасно з цим Верховний Суд звертає увагу й на те, що будь-який сімейний спір стосовно дитини дійсно має вирішуватися з урахуванням та якнайкращим забезпеченням інтересів дитини.

Відповідно до статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини» суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику Європейського Суду як джерело права.

Положення статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, якою передбачено право на повагу до сімейного життя, поширюються у тому числі і на відносини між бабою, дідом та онукою,

якщо між ними існують достатньо тісні зв'язки (рішення Європейського

Суду з прав людини у справі «*Krusicic v. Croatia*» від 25 листопада 2014 року, п. 108).

Для врахування балансу інтересів у цій справі Верховний Суд звертається до положення статті 257 СК України, згідно з якою баба, дід, прабаба, прадід мають право спілкуватися зі своїми внуками, правнуками, брати участь у їх вихованні. Батьки чи інші особи, з якими проживає дитина, не мають права перешкоджати у здійсненні бабою, дідом, прабабою, прадідом своїх прав щодо виховання внуків, правнуків. Якщо такі перешкоди чиняться, баба, дід, прабаба, прадід мають право на звернення до суду з позовом про їх усунення.

Тлумачення наведених норм матеріального права у системному поєднанні з прецедентними рішеннями Європейського суду з прав людини дає Верховному Суду підстави вважати, що дід має право на особисте спілкування з дитиною, а той із батьків, з ким проживає дитина, не має права перешкоджати йому спілкуватися з дитиною та брати участь у її вихованні, якщо таке спілкування не перешкоджає нормальному розвитку дитини.

З урахуванням наведеного, Верховний Суд вважає, що саме збалансування наведених вище прав і гарантій має бути основою для належного виконання рішення суду про участь у спілкуванні дитини з дідом.

У пункті 49 Висновку № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів про якість судових рішень вказано, що судді повинні послідовно застосовувати закон. Однак, коли суд вирішує відійти від попередньої практики, на це слід чітко вказувати в рішенні.

Задля гарантування юридичної визначеності Об'єднана палата Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду може відступати від попередніх висновків Верховного Суду лише за наявності для цього належної правової підстави. Так, вона може повністю відмовитися від певного висновку на користь іншого або конкретизувати попередній висновок, застосувавши відповідні способи тлумачення юридичних норм. З метою забезпечення єдності та сталості судової практики причинами для відступу від висловленого

раніше висновку можуть бути вади попереднього рішення чи групи рішень (їх неефективність, неясність, неузгодженість, необґрунтованість, незбалансованість, помилковість); зміни суспільного контексту, через які застосований у цих рішеннях підхід повинен очевидно застаріти внаслідок розвитку суспільних відносин в певній сфері або їх правового регулювання (див. постанови Великої Палати Верховного Суду від 4 вересня 2018 року у справі № 823/2042/16 (пункти 43-45), від 5 грудня 2018 року у справах № 757/1660/17-ц (пункти 43-44) і № 818/1688/16 (пункти 44-45), від 15 травня 2019 року у справі № 227/1506/18 (пункт 54), від 29 травня 2019 року у справі № 310/11024/15-ц (пункти 44-45), від 21 серпня 2019 року у справі № 2-836/11 (пункт 24)).

З огляду на наведені вище висновки, правову позицію, викладену у постанові Верховного Суду у складі колегії судів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 23 жовтня 2019 року

у справі № 404/8677/13-ц, провадження № 61-12077 св 19, **слід конкретизувати таким чином:** а) виконання судових рішень у цивільних справах є складовою права на справедливий суд та однією з процесуальних гарантій доступу до суду; б) будь-який сімейний спір стосовно дитини має вирішуватися з урахуванням та якнайкращим забезпеченням інтересів дитини; дід має право на особисте спілкування з дитиною, а той із батьків, з ким проживає дитина, не має права перешкоджати йому спілкуватися з дитиною та брати участь у її вихованні, якщо таке спілкування не перешкоджає нормальному розвитку дитини; в) саме збалансування наведених вище прав і гарантій має бути основою для належного виконання рішення суду про участь у спілкуванні дитини з дідом.

Відповідно до частини першої статті 410 ЦПК України суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення - без змін, якщо визнає, що рішення ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права.

Враховуючи наведене, Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду вважає за необхідне залишити касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення без змін.

Керуючись статтями 400, 402, 409, 410, 416, 419 ЦПК України, Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу ОСОБА_3 залишити без задоволення.

Ухвалу Держинського районного суду м. Харкова від 16 березня 2020 року

та постанову Харківського апеляційного суду від 11 серпня 2020 року залишити без змін.

Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною і оскарженню не підлягає.

Головуючий Судді: Д. Д. Луспенник В. С. Висоцька Б. І. Гулько Є. В. Синельников І. М. Фаловська М. Є. Червинська